

Julija 2020 se je po hudi bolezni poslovil dolgoletni svetnik, podžupan, predsednik stranke SLS za Selško dolino in častni občan Občine Železniki, Janez Ferlan. Bil je velik zagovornik ohranjanja kulturne dediščine. Za kulturno dediščino se ni zavzemal samo z besedami, ampak tudi z delom svojih pridnih rok. Pisal je knjigo o svojem življenju in bolezen ga je iztrgala sredi njegovega dela, ki ga ni mogel dokončati. Ohranjenih je veliko njegovih zapisov in v objavo za Železne niti vam pošiljam zanimiv zapis o prenovi zvonika na Prtovču in zapis o pogrešanem stricu Alešu.

Marija Ferlan

Foto: arhiv družine Ferlan

Pokrivanje zvonika na cerkvi Marije Pomočnice na Prtovču

Janez Ferlan

Zgodovina nastanka cerkve

Zgodovina nastanka cerkve je nadvse zanimiva. Legenda (zapisal jo je Joža Lovrenčič) pravi, da sta dva pastirčka večkrat srečala dekle, ki ju je prosila, naj vaščane vzpodbudita, da na Prtovču napravijo Marijino kapelico. Res so jo naredili. Eden od pastirčkov je rad rezbaril in je za kapelico iz lesa naredil kip Marije, ki so ga postavili v kapelo. Kajzarica Ur-

ška, sestra enega od pastirčkov, ki je šla s trebuhom za kruhom v Ljubljano, je nekega dne pri pranju perila padla v Ljubljano in se komaj rešila. Zato je sklenila, da bo v zahvalo za rešitev vse prihranke namenila za to, da na Prtovču iz male kapelice zgradijo cerkev; zaradi njene rešitve pa se bo cerkev imenovala Marija Pomočnica. Pomoč v denarju so za cerkev namenili tudi delodajalci tega dekleta. S prošnjami za izgradnjo cerkve sta župnika v Selcih vzpodbujala tudi

prej omenjena pastirja, a selškemu župniku gradnja ni bila po volji, ker je bil mnenja, da ima že čisto zadosti podružnic, kamor mora hoditi maševat.

Dejstvo je, da je bila cerkev iz kapelice dograjena v letu 1869. Kmalu je postala priljubljena božja pot. Tako streha kot zvonik sta bila pokrita z zalološkimi skrilom. Toliko o zgodovini!

Priprave na obnovo zvonika

Iz Selc mi je jeseni leta 1997, kmalu po zaključku del na zvoniku farne cerkve sv. Antona v Železnikih, prišlo na uho, da bodo tudi na Prtovču obnavljali zvonik in da ga nameravajo prekriti z bakrom. Govorice mi je potrdil Nejko Tolar iz Podlonka. Cerkev

Prvotni izgled zvonika cerkve do prihoda rušilnega vetra.

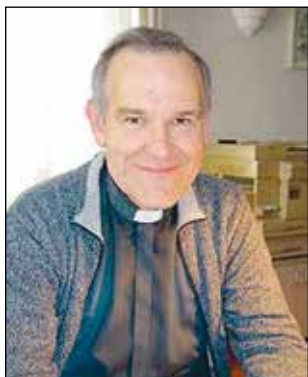
Tako je neznani risar narisal vas Prtovč s cerkvico. Na osnovi te podobe je bila izrisana konstrukcija novega zvonika. Kar precejšnja je razlika med risbo in zvonikom ob izgradnji.

Zvonik po vetru, ko so ga zaradi varnosti celo podri do strehe.

Zvonik, pokrit s skodlami, kot sem ga sam poznal, ko sem kot otrok z očetom hodil na Prtovč k maši, kasneje pa tudi na Ratitovec.

Nekdanji župnik v Selcih, g. Bojan Likar.

je bila pokrita s skrilom, zvonik pa s skodlami, kar je bilo zame nekoliko presenetljivo. A na vprašanje, zakaj je na cerkvi skril, na zvoniku pa skodle, sem dobil odgovor, da je bil nekdanj skril tudi na zvoniku, a je vse skupaj s konstrukcijo vred že davnega leta odnesel močan veter. Takrat so se pri obnovi odločili, da ga bodo pokrili s skodlami.

Stopil sem do selškega župnika Bojana Likarja in ga povprašal, če je res, da bodo ob obnovi zvonika nanj položili baker. Župnik mi je razložil, da se resnično pogovarjajo v to smer, saj so se o pokritju s skrilom hitro nehali pogovarjati, ker se ga ne da dobiti, pa še krovcev za ta dela ni več nikjer. Dejal sem mu, da skril, ki je podoben zalološkemu in s katerim je pokrit še marsikateri objekt v Selški dolini, ni noben problem kupiti v Nemčiji in ga pripeljati k nam. Tudi kar se krovcev tiče, se bo koga že našlo, čeprav so tisti, ki to obvladajo, že precej stari. Preden sem se poslovil, sem župnika še enkrat prosil, da se s Prtovčani in Podlončani skuša dogovoriti, da bo kritina na zvoniku skril. Med vrati pa sem še rekel: "Če pa ne boste dobili nikogar za pokrivat, vam bom pa to kar sam naredil." Spomladi leta 1998 sem se čisto po naključju spet srečal z župnikom. Povedal mi je, da je glede kritine na zvoniku cerkve na Prtovču padla končna odločitev, da so upoštevali moje nasvete in se odločili za skril. Prosil me je, če bi lahko določil vrste in dimenzije skrilnih ploščic, izračunal, koliko katerih tipov potrebujemo in ga naročil, kot smo ga naročili za zvonik v Železnikih. "Ni problem, z vese-

ljem to naredim, ker ste sprejeli pametno odločitev," sem dejal. Zatem pa takoj vprašal: "Kdo vam bo pa pokrival?" "Odločili smo se zate," mi reče in se zanj značilno zasmeji. Tako sem bil, kot že večkrat v življenju, spet žrtev svojega predolgega jezika.

Izvedba del

Po tej informaciji mi ni bilo več do debate. Odšel sem in razmišljal, kako naj to izpeljem. Povsem jasno mi je bilo, da bom skril najlažje nabil na zvonik v treh tednih svojega kolektivnega dopusta. Vendar vse ni bilo odvisno samo od mene. Pripravil sem si natančen terminski plan za vsa potrebna dela in se odpravil k župniku. Razložil sem mu, kako bom zadevo izpeljal in želel imeti zagotovilo, da bo lesena konstrukcija pravočasno pripravljena. Župnik mi je vse obljubil. Glede na izdelano skico z izmerami sem izračunal, koliko in katere vrste skrila potrebujem. Ker me je ob dogovarjanju župnik prosil, če naročim t. i. "špicvinkla" (tak kot je položen na strehi cerkvene ladje) nekaj več, da bo možna menjava slabih ploščic na strehi, sem ga ob pogledu na streho pripisal kar precej več. Glede naročila nisem imel nobenih težav. Tudi s prevozom ne. Ker so za prevoz skrila za cerkev sv. Antona v Železnikih poskrbeli v Domelu, sem bil mnenja, da je za Prtovč na vrsti Niko (saj so temu podjetju, ker je bilo v njem zaposlenih veliko ljudi iz Podlonka, v šali rekli tudi "podlonska firma"). In res je bilo tako. Prevoz iz Nemčije je uredil Franc Šmid, ki je v Niku skrbel za nabavo materiala. Izpred tovarne pa je skril s traktorjem na Prtovč odpeljal vratar v Niku, Peter Tolar, ki je bil doma s Prtovča. Ker je bil skril dobavljen precej prej, kot sem ga potreboval, sem se odločil, da vsem skrilnim ploščicam, pri katerih natančno vem, kje moram napraviti luknjo za pribijanje z bakrenimi žebli, te luknje zvrтам. To sem delal nekaj dni v popoldanskem času. Ko sem mislil, da je napočil čas, da bi domačini, ki so bili zadolženi za izdelavo lesene konstrukcije, že morali začeti z deli, sem jih začel priganjati. Enemu izmed tistih, za katere sem vedel,

da bodo delali (Jerneju Tolarju), sem celo zagrozil: "Jutri, če ne začnete, pridem sam in vam potrgam skodle s turna!" Vzel me je resno in začeli so z deli.

Sprememba načrta

Ko je bil leseni del zvonika podrt, se je pri meni oglasil Lojze Tolar z Jesenovca in me vprašal, če se res obnavlja zvonik na Prtovču. Povedal sem mu, da res in še na kakšen način ga bomo obnovili. Takoj je izstrelil: "Če že delate novega, pa naredite takega, kot je bil v prvotni obliki!" Iz kuverte je potegnil fotografijo in en "piltek" (podobico) in mi ju pokazal. Na fotografiji je bil prvotni zvonik pokrit s skrilom, preden ga je odpihnil veter. V spodnjem delu je bil tak, kot smo ga poznali in smo mislili narediti tudi novega, v zgornjem delu pa je bila pod križem "bunka" (krogla). Na podobici je bila cerkev le narisana. "Kaj pa naj naredim sedaj?" sem se spraševal. Lojze ta sem zaprosil, če mi za nekaj dni posodi oba dokumenta. Najprej sem se odpravil k Jerneju Hudolinu in mu razložil nastali zaplet. Jernej se je takoj ogrel za idejo, da se zvonik naredi v prvotni obliki. Obljubil je, da je pripravljen na osnovi obeh dokumentov izdelati skice in jih je kasneje tudi pripravil. O spremembi sem obvestil župnika, on pa ključarje: Petra Mohoričca, Janka Šmida in Jerneja Tolarja. Omenjeni trije so me po Jerneju obvestili, da so obljubili, da izdelajo leseno konstrukcijo za tak zvonik, kot je bil nazadnje. Konstrukcije, kot jo je na novo narisal Hudolin, pa ne morejo narediti. Znašel sem se v težki situaciji. Kar na lepem sem namesto tistega, ki bo pokrival zvonik s skrilom, postal še vodja del. Na misel so mi hodili "cimpermani", ki bi bili sposobni narediti zeleno leseno ogrodje. Najprej sem šel vprašat Marinkinega (ženinega) strica Marjana Kokalja, ki je tudi meni delal streho. Dela je izvajal ravno pri Lukovcovih v Podlonku, zato sem hitro prišel do njega. Novega dela ni bil pripravljen sprejeti, saj je imel že dosti dela za vnaprej. Na vsem lepem sem se spomnil na Igorja Štebeta iz Žej, ki je naredil celotno leseno konstrukcijo za zvonik v Železnikih. Poklical

sem ga, mu razložil zgodbo in ga prosil, če mi lahko pomaga. Povsem me je presenetil. Še isti dan si je prišel ogledat situacijo. Takoj mu je bilo jasno, kaj mora narediti on (postavitev glavnega stebra in ogrodja za spodnji del), kaj bomo pa lahko storili sami. Ker sem nedavno nazaj videl, da je Marinkin ata (moj tast) Janko naredil leseno ogrodje za "bunko" na cerkvi v Lajšah, si z njo sploh nisem belil glave. Štebe se je povzpel po odrin k zvoniku in mere preveril še v naravi. Najbolj je bil presenečen, ko je ugotovil, da tloris zvonika ni kvadrat, ampak pravokotnik. "Takah pa ni veliko," je rekel. Nato je vse potrebno pomeril, na list napisal, kakšnih dimenzij steber in les za ostalo ogrodje potrebuje, splezal z zvonika in naročil: "Vse napisano naj bo v soboto zjutraj pred cerkvijo (bila je sreda popoldne), nekaj ljudi naj pride pomagat, pa bomo naredili toliko, da boste naprej lahko nadaljevali sami." Usedel se je v avto in odpeljal. Gledal sem v list in se spraševal: "Vse manjše elemente iz hrasta bom že nekje dobil, a kje naj najdem tako dolg in močan hrastov steber?"

Dobrotniki

Zvečer sem se domislil in šel vprašat moža svoje sestre, Vinka Jelenca, če mi lahko pomaga. "Vse, kar imaš napisano, skupaj s stebrom, bo v soboto zjutraj na Prtovču. To bo moj prispevek za to cerkev, saj spada v selško faro, v kateri sem!" Komaj sem verjel, da se mi vse tako dobro odvija. V soboto zjutraj, preden sta prišla Igor Štebe in eden njegovih delavcev, je bil Jelesov (Vinkov) tovornjak na Prtovču. Hrastovemu stebri se je videlo, da je še pravkar rasel v gozdu (posekan in obdelan je bil v petek). Šofer je pripomnil, kako težko so ga naložili. Še zložili smo ga s težavo. Prava kalvarija pa je bilo njegovo dvigovanje z vrvmi na zvonik in namestitev na pravo mesto. Ko je že dobro opasan stal na mestu in smo z njega pobirali vrvi, smo opazili, kako blizu smo bili nesreči, ki bi se nam lahko zgodila. Ena od vrvi je imela nepretrgan samo še en pramen. Po postavitvi stebra je bilo ostalo ogrodje kar hitro na

svojem mestu. Preden je Igor s svojim delavcem odšel, sem mu naročil, naj račun za delo pošlje na naslov Župnije Selca. Nekaj časa je razmišljal, potem pa rekel: "Slišal sem, da je les podarjen, da vi delate prostovoljno, zato bom še jaz tole naredil brez plačila. Recite župniku, da naj opravi eno sveto mašo, da ne bom kdaj kje s kakega odra dol padel." Ob zahvali za tako dobro delo sem mu lahko obljubil le, da ga bomo obvezno povabili na blagoslov opravljenih del in da bom župniku sporočil njegovo željo. V nedeljo po maši sem se ukvarjal z risbami in izračuni za t. i. "remenate" (ogrodje za "bunko"). Ob dobljenih rezultatih sem se spraševal, če se nisem slučajno zmotil. Takoj sem se spomnil na Štebetovo začudenje, da je zvonik pravokotne in ne kvadratne oblike. Veliko lažje je namreč izdelati kroglo nad kvadratno kot pa nad pravokotno osnovo, to mi je bilo jasno. Pri kvadratni osnovi so enaki vsi štirje kotni "remenati" in vsi štirje na sredi stranice, pri pravokotni pa sta na stranicah le po dva enaka. V nedeljo popoldne sem šel v Švblje Marinkinemu atu narisat na asfalt vse tipe "remenatov" v naravni velikosti. Ata je zmajeval z glavo. "To ne bo prav," je govoril. "Vi jih samo naredite in bodite brez skrbi," sem mu dejal.

Ko je naredil dva med sabo najbolj različna, je rekel, da ne bo več delal naprej, dokler jih ne zmontiramo na zvoniku. Po enega in enega sem ju s sharanom zvozil na Prtovč. Ko sta bila montirana, sem ata peljal na ogled in takrat se mu je posvetilo, zakaj toliko različnih elementov – ker pozidan zvonik ni bil kocka, ampak kvader. Ker sem že dva "remenata" na Prtovč pripeljal s svojim sharanom, sem se odločil, da posamično pripeljem še vse ostale.

Polaganje skrila

Ko so domačini na konstrukcijo začeli nabijati lesene deske, sem si oddahnil. Vedel sem, da bom lahko vsaj glavnino skrila položil med kolektivnim dopustom. In kako kakovostno so domačini les nabili na ogrodje! Upoštevali so moja navodila, da naj bodo deske debele štiri centimetre, da se pri pribijanju skrilnih plošč prepričajo vibracije. Ker ni bilo nikjer nobenih špranj, nobenih nivojskih razlik, sem jim ob pohvali rekel, da bi se po tej površini lahko "podričal" po nagi riti. Končno sem pričel s polaganjem skrila. Vsak dan mi je eden od domačinov

Natančno izklesane skrilne plošče na "bunki".

Številni planinci, ki hodijo tod mimo na Ratitovec, le-pote obnovljene cerkve ne morejo spregledati. Streha zvonika, "bunka" in križ, vse je usklajeno, za kar so poskrbeli domači strokovnjaki.

iz Podlonka ali s Prtovča pomagal ploščice podajati z odra na oder in tudi pri delu. Do "bunke" nisem imel praktično nobenih težav. Pokritje "bunke" pa je bilo zamudno opravilo. Ker pri nabavi skrila o takem zvoniku še sanjal nisem, tudi nisem nabavil skrila za prekritje krogelne površine. Ni mi preostalo drugega, kot da se lotim dela s skrilmom, ki je bil nabavljen za rezervo oziroma zamenjavo slabih skrilih ploščic na strehi cerkve. To delo pa je bilo zelo natančno. Vsako ploščico sem klesal posebej in tako sem za "bunko" porabil skoraj toliko časa kot za prekritje vse ostale površine. A trud je bil še kako poplačan, saj je "bunka" dobila obliko lepega storža.

Jože Frelih je izdelal in montiral križ, Vinko Rakovec iz Dolenje vasi pa je uredil še strelovod in zvonik je bil narejen. Omenjena dela smo zaključili teden dni po koncu mojega kolektivnega dopusta, na soboto okoli 15. ure. Zaključka se še prav živo spominjam. Vse štiri tedne, od odstranitve zvonika pa do dokončne izdelave novega, na Prtovču ni padla niti kaplja dežja. Ko smo se na omenjeno soboto Jože, Vinko in jaz usedli pri Petričkovih za mizo, da ob za-

Zvonik na Prtovču še v letu 2018 (po dvajsetih letih) izgleda, kot bi bil pravkar pokrit. Lepo izstopa oblika storža na "bunki".

ključku del nazdravimo, se je po nekaj minutah vtilo kot iz škafo in tako lilo do nedelje zjutraj. Blagoslov z neba je bil veličasten. Ko smo odhajali, me je Petričkova Marica poklicala nazaj in mi rekla: "Janez, na Prtovču si si zaslužil nebesa!"

Zvonik je pokrit

Pri pokrivanju zvonika na Prtovču moram omeniti še kakšno zanimivost. Tiste tri tedne, ko sem delal od jutra do večera, sem jedel pri Petričkovih. Marica mi je pripravljala malico, kosilo in večerjo. Ko je bil čas obroka, je stopila na breg poleg lipe, močno zažvižgala na tri prste, da se je slišalo daleč naokoli. To je bil znak, da naj čimprej pridem. Glede na to, da sem bil pri Petričkovih velikokrat že kot otrok, bodisi z očetom ali domačim župnikom (na Prtovču sem večkrat ministriral, saj so včasih na Prtovč hodili maševat tudi duhovniki iz Železnikov), sem se v hiši počutil precej domače in sem verjetno prav zato že prvi dan, ko me je Marica poklicala, zavil kar v

kuhinjo. Tako sem kosil kar z družino. Veliko smo se pogovarjali. Marica ni mogla razumeti, da to delam samo zato, ker sem želel preprečiti pokrivanje zvonika z bakrom. Imela je idejo, da gre za neko zaobljubo (no, saj je v resnici bila – da ne bo na zvoniku bakra). Enkrat kasneje, ko sem se z ženo nameraval povzpeti na Ratitovec in sem po prihodu na Prtovč šel pozdravit Marico, mi je med drugim rekla: "Nekaj ti pa moram povedati. Tebe smo takrat vzeli kar za svojega. Vsi delavci, ki so delali pri cerkvi in so jedli pri nas, so jedli pri tisti mizi (z roko je pokazala na mizo) v veži, le ti si jedel z nami v kuhinji." Sam sem si to vzel za čast, Marinka pa je, ko sva že sopihala v prvi breg, rekla: "Saj si verjetno kar sam od sebe zavil v kuhinjo, pa niso imeli druge izbire."

Ko sem že nekaj dni delal na Prtovču, sem pričakoval, da se bo oglasil tudi župnik iz Selc. Bilo bi logično, da bi prišel pogledat, kako nam gre, saj bi lahko pričakoval probleme, glede na to, da smo se odločili za povrnitev zvonika v staro, prvotno obliko. A njega ni bilo od nikoder. Delo je šlo proti kon-

cu in o njem so mi po glavi rojile že malo nesramne misli, ko se je na lepem pojavil in rekel: "Danes se je ob delu na cerkvi pri Sv. Križu poškodoval delavec, pa sem se odločil, da grem še vas pogledat." Jaz pa rečem brez pomisleka: "Veste, kaj sem na to temo prav danes sklenil?" "Kaj?" vpraša župnik. "Sklenil sem, da vas pošljem k spovedi, če se do končanja del niti enkrat ne oglasite." Obenem sem mu izročil tudi prošnjo Igorja Štebeta, da opravi zanj eno sveto mašo za varstvo pri delu.

